

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. дн Венцислав Димов (СУ „Св. Климент Охридски“; Институт за изследване на изкуствата – БАН)

За придобиване на образователната и научна степен „доктор” по Професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство“ с дисертационен труд на тема: „Българската народна песен и нейната съвременна интерпретация“

На Деница Димитрова Василева, редовен докторант (докторантска програма „Музикознание и музикално изкуство“) при Катедра „Музикален фолклор”, Факултет „Музикален фолклор и хореография”, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”, гр. Пловдив, с научен ръководител: проф. д-р Костадин Бураджиев

Въведение с представяне на докторанта

Деница Димитрова Василева е редовен докторант към катедра „Музикален фолклор”, Факултет „Музикален фолклор и хореография” при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”, Пловдив, с научен ръководител проф. д-р Костадин Бураджиев. Преди докторантурата (зачислена е през 2016) е обучавана в АМТИИ, където последователно получава ОНС „бакалавър“ със специалност „Педагогика на обучението по музика“ (2009) и „магистър“ със специалност „Медийно музикално редакторство“ (2010). По време на докторантското обучение е издържала всички необходими изпити, осъществила е в рамките на четири години необходимите за спецификата на ОНС (художественотворческа докторантура) шест концерта (2017-2021). Има три научни публикации по темата на дисертацията: две в Годишник на АМТИИ (2017, 2018), една в Сборник „Пролетни научни четения“ (2019). Редом с академичната подготовка и активности, свързани с темата на дисертацията, Деница Василева има значителни творчески и педагогически постижения и практики: била е преподавател по народно пеене в НУМТИ „Добрин Петков“, Пловдив (2013-2017), водещ на предаване за фолклорна музика по радио Пловдив (2014-2015), солист на фолклорна и етноформация (от 2014), хоноруван преподавател по народно пеене в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”, Пловдив (в момента).

За дисертационния текст и неговите качества

Основна част от художественотворческата докторантура е дисертационният труд „Българската народна песен и нейната съвременна интерпретация“, с общ обем от 121 страници (научен текст – 116 страници). Използваната научна литература включва 79 заглавия на кирилица. Дисертационният труд включва и аудиовизуална част (6 DVD с концерти).

Разработката е структурирана в увод, три глави и заключение.

В увода са представени обекта и предмета на изследването, очертани са целта и научните задачи, направен е преглед („литературен обзор“) на голяма част от изследванията по темата и критичен обзор на източниците. Резюмирани са съдържанията на главите в дисертацията, посочени са основните методи в работата.

Първа глава, озаглавена „Народната песен като обект на научни изследвания“, включва пет части: „Записаните автентични образци – фиксиран образ на старобитната интерпретация“, „Класификацията на българските народни песни – теоретична интерпретация на изпълнителската автентичност“, „Оплаквалките – автентична форма на „съвременната“ импровизация“, „Мелодията – адаптивният „консервативен“ елемент на народната песен“ и „Обобщение“. Василева е опитала през горепосочените акценти да представи измеренията на народната песен във времето: през хилядолетията на домодерната устна традиция – на групова идентичност и памет, и на личностна и творческа изява; през модерните времена след Възраждането – народната песен като писмено и звуково регистрирана, разпространявана и изследвана, и като сценична реализация на обработени образци и авторски произведения.

Втора глава „Ролята на институциите за развитието на народната песен“ описва и анализира институционалните фактори в три посоки: „Радиото – фактор за трансформиране на фолклорна музика“, „Ансамблите за народни песни и танци – своеобразни двигатели в еволюционните процеси“ и „Учебните заведения – другият прочит на народната песен“. Главата завършва с „Обобщения“.

Трета глава, назована „Модерните“ фактори, допринасящи за развитието на народната песен“, търси причините и агентите на развитието на народната песен отвъд институционализираните звена. Василева ги открива във фигурата на „самите изпълнители – певци или инструменталисти, които влагат в песните своята

творческа инвенция и отклик към вкусовете на съвременното“. В структурата на главата са изведени акцентите, поставени от докторанта: „сватбарските оркестри, новите форми на компилация с други музикални стилове и убедителните съвременни интерпретации на певците“. Главата отново завършва с „Обобщение“.

Заключението излага основните изводи на труда за „Българската народна песен и нейната съвременна интерпретация“, направени вече във финалните части на трите глави от теоретичния труд. В заключението се извеждат и най-важните резултати от художествено-творческата част на докторантурата – „шест концерта, които проследяват развитието на народната песен и пътищата на съвременното ѝ поднасяне“, които, според автора, като сценични изяви „са публична демонстрация на различните интерпретации на народната песен“. В първият концерт Василева предлага изпълнение на авторски песни на фолклорна основа. Вторият концерт представя „съвременния образ на народната песен чрез нестандартното съчетание на народни и класически музикални инструменти, чрез съчетаване на фолклор от различните региони на България с поп и джаз елементи“. Третият е посветен на „емблематични песни на стари майстори от различните фолклорни области на България ... обработени и осъвременени чрез нови аранжimenti“. Четвъртият, наречен „Лирични хорови шедьоври“, представя с участието на Академичен народен хор при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ хорови произведения от именити композитори, за да бъдат демонстрирани певческите възможности на докторанта като солист и като хорист. Петият концерт е посветен на влиянието на сватбарските оркестри върху народната песен и включва „едни от най-популярните песни, изпълнени от доайените в сватбарската музика“. Шестият концерт е демонстрация на промяната на традиционното звучене на народната песен, поднесена само в клавирен съпровод.

Авторефератът (50 страници) представя структурата и основните моменти в дисертационния труд, художествено-творческата част, библиографията. Включва автосправка за научните приноси и списък на публикации по темата на дисертацията (3), които покриват минималните национални изисквания.

Приноси на дисертационното изследване

Деница Василева извежда в автосправка приносите на своя труд в осем абзаца. Приемам почти всички от така формулираните приноси, които обобщавам в три групи:

1). Теоретичната част се базира на многобройни и различни източници, за да изведе етапите на развитие на народната песен и да систематизира факторите, влияещи върху развойните процеси. Гледната точка е вътрешна, на „действащ вокален изпълнител“, който изследва както песента и пеенето, така и инструменталния съпровод и неговото влияние за развитието на народната песен, ролята в трансформациите на народната песен на инструментален съпровод при други жанрове (поп, джаз, етнофолк джаз и др.).

2). Изследването поставя във фокус индивидуалните интерпретации на народната песен при някои фолклорни образци. За първи път се прави опит за резюмиране приноса на народните певци върху цялостното развитие на песента.

3). Художествено-творческа разработка е с фокус върху интерпретацията на народната песен. Свързана е с теоретичното представяне на съвременните интерпретационни посоки при сценичното претворяване на народната песен, вокално илюстрирани от самия докторант.

Към тези приноси мога да добавя още няколко: изследването притежава качествата актуалност и приложимост, обогатява знанията както в приложната наука и образователната практика, свързани с традиционната музика, така и в историческите прочити на народната песен и певци като част от изследването на традиционната музика в съвременността. Анализирани са процеси, които протичат в момента, в които е включен самият изследовател, включен в изследването. То отразява българските практики в динамиката на процесите през диахронен анализ на комплекс от много и различни синхронни и асинхронни източници, важна част от които е собствената изпълнителска, артистична и преподавателска практика на докторанта. Авторът притежава необходимата библиографска осведоменост; базира изводите си върху богати достоверни извори, илюстрира анализите си с нотни примери и ги потвърждава и представя творчески във високо оценена поредица от концерти.

Бележки и препоръки

Качеството на представената научна продукция би било по-високо при по-критична подборка на източниците и по-прецизна редакторска и стилистична работа. В глава първа, например, твърдението, че „най-представителна фигура на българската фолклористика в началото на XX век се смята Михаил Арнаудов“, се аргументира с един негов труд („през 1913 г. той издава своя труд „Фолклор от Еленско“) – всъщност, в началото на XX век такава фигура е Иван Шишманов, а Арнаудов, негов ученик, е емблематичен учен, който продължава да работи и през втората половина на XX век. Макар и сложена в кавички, думата в заглавието на трета глава „Модерните“ фактори подвежда – има по-подходящи термини и понятия за процесите, които се описват в главата, свързани с трансформации и модернизационни процеси. Въведените примери за известни народни песни с авторски приноси са интересни, но не са развити и критично аргументирани. Например, версията за авторството на „Даньова мама“, която споделя авторката, приема безкритично тезата на журналистическа публикация: „създадена от варненската народна певица Мария Балтаджиева“ – има други данни, че песента нито е „създадена“, нито е записана първо от тази певица. Примерът с „Лале ли си“ на Верка Сидерова като „комбинацията между различни песни и съчетаването им в цялостна творба“, също не е аргументиран, особено с твърдението за заимстване на „припева на „Мари, Яно, чернооко момиче“. Библиографията може да се обогати с по-актуални заглавия и да се прецизира.

Заклучение

Направените от мен бележки не снижават положителната оценка за работата. Дисертационният труд на Деница Василева „Българската народна песен и нейната съвременна интерпретация“ е приносен според показателите за научна дейност, посочени в ЗРАСРБ, изследва важна научна и научно-приложна проблематика, доразвива и обогатява съществуващите досега знания в българската музикална фолклористика. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за присъждане на ОНС „Доктор“ по „Музикално и танцово изкуство“. Оценката ми за труда е положителна, гласувам за присъждане на ОНС „Доктор“ на Деница Димитрова Василева.

12. 03. 2022 г.

проф. дн Венцислав Димов